

องค์การและการบริหารตามหลักพุทธธรรม 4 ประการ*
ORGANIZATION AND ADMINISTRATION ACCORDING
TO THE FOUR BUDDHIST PRINCIPLES

พระมหาประเวศ ปญญาทีโป

Phramahaprawet Panyadheepo

พระสมุห์ชาติศักดิ์ ปรีชาโน

Phrasamuchchatsak Prichano

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

หน่วยวิทยบริการวิทยาลัยสงฆ์พุทธชินราช วัดหมอนไม้ จังหวัดอุดรธานี, ประเทศไทย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Buddhachinaraj Buddhist College Wat Monmai Uttaradit Unait, Thailand

อำนาจ สาเขตร์

Umnart Sakhet

ฐิญาภันณ วงษา

Thiyaphan Wongsas

วิทยาลัยสงฆ์ตาก มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ประเทศไทย

Tak Buddhist College Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Thailand

E-mail: natik2327@hotmail.com

บทคัดย่อ

องค์การจะหมายถึงการรวมตัวกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการนั้นบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและวัตถุเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร คำจำกัดความนี้เน้นการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุให้บังเกิดผลประโยชน์ต่อองค์กร ความหมายของการบริหารที่ครอบคลุมที่สุดคือ การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง องค์การและการบริหาร

* Received 8 March 2023; Revised 7 May 2023; Accepted 10 May 2023

ตามหลักพุทธธรรม หลักธรรมคำสอนที่ผู้บริหารยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการบริหาร องค์กรการ 4 ประการ ได้แก่ อริยสัจ 4 สัปปุริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 สังคหัตถุ 4 เป็นหลักธรรม ที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ พร้อมชักนำโน้มน้าว กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ เต็มใจ และทุ่มเท เพื่อทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ และศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สร้าง เป็นแรงผลักดันองค์กรให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

คำสำคัญ: องค์กรการ, การบริหาร, หลักพุทธธรรม

Abstract

Organization refers to a gathering of two or more people. that are gathered to carry out one activity with a goal that wants to be achieved together The joint activities that a single person cannot carry out successfully. Management is the process of working with people and objects to achieve organizational goals. This definition emphasizes the use of human resources and material resources for the benefit of the organization. The most comprehensive definition of administration is Management is the process of working with and by people. To achieve the objectives of the organization under the changing environment. Organization and administration according to Buddhist principles The doctrines that executives adhere to and use as guidelines for managing the organization are the 4 Noble Truths, the 7 Sappurisadhammas, the 4 Iddhibadas, the 4 Sangkhahavatthus, which are the principles that are easy to understand. and can be appropriately applied to daily life to achieve a desired goal or condition Ready to persuade, motivate, support, and send morale to employees with determination, willingness, and dedication to make work more efficient. and effectiveness can bring knowledge and the potential that exists to make the most of it. Create a driving force leading the organization to achieve its goals.

Keyword: Organization, Management, Buddhist principles

บทนำ

การบริหารและการจัดการเป็นทั้งศาสตร์และศิลป์ เนื่องจากการบริหารจัดการเป็น ความรู้ที่สามารถถ่ายทอด มีหลักเกณฑ์และทฤษฎีที่เกิดจากการค้นคว้าเชิงวิทยาศาสตร์ สามารถพิสูจน์ความจริงได้ ตลอดจนได้รับการศึกษาค้นคว้ามาอย่างต่อเนื่อง เป็นที่ยอมรับ กันทั่วไปว่าการจัดการเป็นศาสตร์แขนงหนึ่ง การบริหารราชการและการบริหารธุรกิจตลอดจน การจัดการทุกสาขา ในทางปฏิบัตินั้น ขึ้นอยู่กับความสามารถประสบการณ์และทักษะของ ผู้บริหารแต่ละคนที่จะทำงานให้บรรลุเป้าหมาย ซึ่งเป็นลักษณะผนวกความเป็นศิลป์ หมายถึง การประยุกต์เอาความรู้ หลักการ และทฤษฎีไปสู่การปฏิบัติให้เหมาะสมกับสถานการณ์และ สิ่งแวดล้อมเพราะการจัดการในองค์กรแต่ละองค์กรมีปัจจัยที่แตกต่างกันดังนั้นศาสตร์หรือ ความรู้ในด้านการจัดการเพียงอย่างเดียวจึงไม่สามารถจะนำมาใช้ให้เกิดประโยชน์กับองค์กรได้ จำเป็นต้องประยุกต์ความรู้ให้เหมาะสมและสอดคล้องกับองค์กรแต่ละองค์กร ผู้บริหารที่ดีก็ควร หมั่นศึกษาหาความรู้ในด้านการจัดการเพิ่มเติมอยู่เสมอ ติดตามผลการวิจัย สถานการณ์ที่ เปลี่ยนแปลง ทฤษฎีทางวิชาการและเทคนิคการจัดการสมัยใหม่ ตลอดจนใช้ความพยายามของ ตนมาปรับปรุงบุคลิกของตนให้เหมาะสมต่อการเป็นผู้นำองค์กรด้วยดังนั้นการบริหารจึงเป็น กระบวนการที่มีความสลับซับซ้อนและต้องการความช่วยเหลือจากบุคคลหลายฝ่ายเป็นการ ระดมทรัพยากรที่สำคัญรวมถึงปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการบริหารจัดการองค์กร เพื่อดำเนินงาน ให้บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

บทความนี้นำเสนอเนื้อหาเกี่ยวกับความหมายองค์การ ความหมายการบริหาร องค์กร และการบริหารตามหลักพุทธธรรม โดยใช้หลักธรรมคำสอนที่ผู้บริหารยึดถือและใช้เป็นแนวทาง ในการบริหารองค์กร 4 ประการ ได้แก่ อริยสัจ 4 สัปปุริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 มา ประยุกต์ใช้ในการบริหารองค์กรในปัจจุบัน

ความหมายขององค์การ

การให้ความหมายของคำว่าองค์การมีนักวิชาการให้ความหมายไว้แตกต่าง ดังนี้

Stephen P. Robbins ให้ความหมายขององค์การว่าหมายถึง การประสานงานระหว่าง ส่วนต่าง ๆ ของสังคม ซึ่งจะมีความสัมพันธ์กันและมีอาณาเขตที่แน่นอน และความสัมพันธ เหล่านี้จะนำไปสู่การบรรลุเป้าหมายร่วมกัน (Robbins Stephen P., 1990)

Lyndall Urwick ให้คำนิยามองค์การว่าหมายถึง การกำหนดกิจกรรมต่าง ๆ ให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ในขณะที่เดียวกันก็จัดแบ่งกิจกรรมเหล่านี้ออกเป็นหมวดหมู่เพื่อมอบหมายให้ผู้รับผิดชอบนำไปปฏิบัติ (ติน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบล, 2514)

Chester I. Barnard ให้ความหมายองค์การว่า องค์การเป็นกระบวนการในการประสานงานและทำงานร่วมกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป (ติน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบล, 2514)

Etzioni นิยามองค์การว่า องค์การเป็นหน่วยทางสังคม (social unit) ซึ่งจัดตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินในเป้าหมายเฉพาะบางประการ (Hall Richard H., 1996)

Richard H. Hall นิยามองค์การว่า องค์การเป็นความสัมพันธ์และการประสานงานระหว่างสมาชิก องค์การจะมีอาณาเขตของตนเอง มีระเบียบกฎเกณฑ์ มีการกำหนดโครงสร้างอำนาจ มีระบบการติดต่อสื่อสาร และมีการดำเนินการที่ต่อเนื่องเพื่อบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ กิจกรรมที่องค์การดำเนินงานจะมีผลต่อสมาชิกในองค์การ ตัวองค์การเอง และสังคม (Hall Richard H., 1996)

จากความหมายที่กล่าวมาเราสามารถสรุปได้ว่า องค์การจะหมายถึงการรวมตัวกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการนั้นบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งลักษณะขององค์การจะประกอบด้วยลักษณะสำคัญ (วันชัย มีชาติ, 2550) คือ

1. องค์การจะต้องมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป องค์การจึงมีลักษณะเป็นหน่วยทางสังคมที่บุคคลมารวมตัวกัน ในมิตินี้องค์การเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง

2. องค์การจะต้องมีเป้าหมายที่ต้องการกระทำให้ประสบความสำเร็จซึ่งเป้าหมายดังกล่าวบุคคลคนเดียวไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในมิตินี้องค์การจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของตนเองได้กล่าวคือ องค์การเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์ทำสิ่งที่คนๆ เดียวทำไม่ได้สำเร็จ เป้าหมายในการรวมกันเป็นองค์การจะมีด้วยกันสองระดับคือ เป้าหมายขององค์การที่องค์การต้องการจะบรรลุและเป้าหมายของบุคคลที่มารวมกันเป็นองค์การ

3. องค์กรจะต้องมีกิจกรรมที่จะดำเนินการให้บรรลุผล การที่องค์กรมีเป้าหมายเฉพาะทำให้องค์กรต้องมีกิจกรรมที่ต้องกระทำเพื่อให้บังเกิดผลตามที่ตั้งไว้ ซึ่งกิจกรรมนี้จะต้องดำเนินการร่วมกันของสมาชิก สมาชิกในองค์กรจึงมีการแบ่งงานกันทำ หรือร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร

4. องค์กรจะมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจไว้ ซึ่งจะระบุว่าในองค์กรมีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างไร

5. องค์กรจะมีการกำหนดอาณาเขตขององค์กรซึ่งแบ่งแยกองค์กรออกจากส่วนอื่นๆ หรือแบ่งแยกระหว่างผู้ที่เป็สมาชิกและผู้ที่ไม่เป็สมาชิกขององค์กรออกจากกัน

6. องค์กรจะมีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน กิจกรรมขององค์กรจะต้องมีความต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นการดำเนินการในลักษณะชั่วคราวหรือทำเป็นครั้ง ๆ ไป

จากลักษณะข้างต้น องค์กรจึงเป็นหน่วยทางสังคม (social unit) ที่ตั้งขึ้นมาเพื่อดำเนินกิจการต่าง ๆ ในสังคมนั้น ๆ กิจกรรมที่องค์กรดำเนินการมักจะเป็นกิจกรรมที่บุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถกระทำได้ เนื่องจากบุคคลมีข้อจำกัดนานาประการ องค์กรจะช่วยลดข้อจำกัดเหล่านั้นลง องค์กรจึงเป็นกลไกและเป็นเครื่องมือของสังคมที่มีการพึ่งพากัน และส่งผลกระทบระหว่างกันของสังคม สภาพแวดล้อม และองค์กร และเมื่อเรามองว่าองค์กรเป็นสิ่งที่สังคมสร้างขึ้น การเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในองค์กรจึงเป็นภาวะปกติ นอกจากนี้องค์กรยังเป็นเครื่องมือของมนุษย์ในการสร้างและคิดค้นสิ่งต่างๆ ในสังคมและเป็นเครื่องมือในการส่งผ่านความเจริญข้ามช่วงยุคของคน (generation) หรือส่งต่ออารยธรรมระหว่างคนรุ่นหนึ่งไปยังคนรุ่นต่อ ๆ ไป หากขาดองค์กรความเจริญรุ่งเรืองต่าง ๆ ของมนุษยชาติจะมีอันที่จะสะดุดลงและไม่สามารถสร้างพัฒนาการขึ้นมาอย่างต่อเนื่องได้ องค์กรจึงเป็นผลผลิตของสังคมมนุษย์และมีวิถีขององค์กรที่ส่งผลต่อชีวิตมนุษย์ด้วยเช่นกัน

ความหมายของการบริหาร

ในหนังสือที่เกี่ยวกับการบริหารได้ให้ความหมายของการบริหารหลายอย่าง เช่น “การบริหารคือ การทำงานให้สำเร็จโดยอาศัยคนอื่น” ความหมายนี้เป็นการระบุว่าผู้บริหารไม่ได้ลงมือทำงานด้วยตัวเองแต่ทำงานโดยการสั่งให้คนอื่นทำ อีกความหมายหนึ่ง “การบริหารคือ กิจกรรมในการใช้ทรัพยากรขององค์กรให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กรอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล” ตามความหมายนี้ การบริหารได้แก่ กิจกรรมในการวางแผน การจัดองค์กร

การจูงใจ และการควบคุมทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัสดุให้บรรลุเป้าหมายขององค์การ ด้วยดี (เสนาะห์ ตีเยาว์, 2551)

ในอีกความหมายหนึ่ง การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและวัสดุเพื่อให้บรรลุเป้าหมายขององค์กร คำจำกัดความนี้เน้นการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัสดุให้บังเกิดผลประโยชน์ต่อองค์กร ความหมายของการบริหารที่ครอบคลุมที่สุดคือ การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ขององค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ความหมายของการบริหารหลังสุดได้แยกสาระสำคัญของการบริหารออกเป็น 5 ลักษณะ คือ

1. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน หมายความว่า การบริหารเป็นกระบวนการทางสังคมคืออาศัยกลุ่มคนที่รวมกันทำงานเพื่อบรรลุเป้าหมายขององค์การ ผู้บริหารจะต้องรับผิดชอบให้งานสำเร็จโดยอาศัยความร่วมมือของคนอื่น การทำงานกับคนและโดยอาศัยคนนั้นต้องอาศัยคุณสมบัติของผู้บริหารอย่างหนึ่งคือทำงานร่วมกับคนอื่นได้หรือเป็นผู้มีความสัมพันธ์ที่ดีกับคนอื่น มิฉะนั้นจะทำงานไม่สำเร็จ สาระสำคัญของการบริหารในข้อนี้แสดงให้เห็นว่า ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องมีสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้ (เสนาะห์ ตีเยาว์, 2551) คือ

- 1.1 มีความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดี
- 1.2 มีความเป็นผู้นำและสามารถทำงานเป็นทีมได้ดี
- 1.3 มีความสามารถในการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อมได้หากมีการเปลี่ยนแปลงในสถานการณ์
- 1.4 มีความสามารถทำให้งานบรรลุเป้าหมายได้

2. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายขององค์การ เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ขององค์การต้องอาศัยความร่วมมือกันของคนทุกคนจึงจะทำให้สำเร็จลงได้ เป้าหมายเป็นสิ่งที่ทำให้ผู้บริหารจะต้องทำให้บรรลุได้นั้นจะต้องมีลักษณะสำคัญ 3 ประการคือ เป้าหมายต้องสูงและสามารถทำให้สำเร็จ เป้าหมายสูงเกินไปก็ทำให้สำเร็จไม่ได้ เป้าหมายต่ำไปก็ไม่ท้าทายไม่มีคุณค่า ประการที่สอง การจะไปถึงเป้าหมาย จะต้องมียุทธศาสตร์ที่มีแผนงานที่มีประสิทธิภาพ ประการสุดท้ายจะต้องระบุวันเวลาที่จะทำให้บรรลุเป้าหมายนั้น

3. การบริหารเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ คำว่าประสิทธิผล (Effective ness) หมายความว่า ทำงานบรรลุผลสำเร็จตามที่กำหนด ส่วนคำว่าประสิทธิภาพ

(Efficiency) หมายความว่า ทำงานโดยใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดหรือเสียค่าใช้จ่ายต่ำสุด การทำงานให้สำเร็จอย่างเดียวไม่พอ แต่จะต้องคำนึงถึงค่าใช้จ่ายที่ประหยัดอีกด้วย การทำให้ได้ทั้งสองอย่างคืองานบรรลุผลตามที่ต้องการและใช้ทรัพยากรต่ำสุด จึงเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ

4. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด เป็นที่รับรู้กันโดยทั่วไปว่าเราอาศัยอยู่ในโลกที่มีทรัพยากรจำกัด การใช้ทรัพยากรต่าง ๆ จึงต้องตระหนักอยู่เสมอข้อใหญ่ ๆ คือ เมื่อใช้ทรัพยากรใดไปแล้ว ทรัพยากรนั้นจะหมดสิ้นไปไม่สามารถคืนกลับมาใหม่ได้และจะต้องเลือกใช้ทรัพยากรให้เหมาะสมอย่าให้เกิดการสิ้นเปลืองโดยเปล่าประโยชน์ ดังนั้น การบริหารกับเศรษฐศาสตร์จึงมีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิด เศรษฐศาสตร์เป็นการศึกษาถึงการกระจายการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่อย่างจำกัดอย่างไร ส่วนผู้บริหารในองค์กรจะต้องผลิตสินค้าและบริหารให้เกิดทั้งประสิทธิภาพและประสิทธิผล

5. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป ผู้บริหารที่ประสบความสำเร็จจะต้องสามารถคาดคะเนการเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นอย่างถูกต้อง และสามารถปรับตัวเองให้เข้ากับการเปลี่ยนแปลงนั้น สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไปจากเดิมนี้อาจกล่าวอย่างละเอียดอีกครั้งหนึ่ง แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ 4 อย่างคือ

5.1 โลกที่ไร้พรมแดน กล่าวอย่างง่าย ๆ ปัจจุบันโลกดูเหมือนจะเล็กลงและไม่มีพรมแดนประเทศขีดกันไว้ในเรื่องของการขนส่ง การสื่อสาร ดนตรี เศรษฐกิจ วัฒนธรรม ข่าวสารข้อมูล การใช้ชีวิต รสนิยม และการบริโภค เป็นต้น บริษัทต่าง ๆ จึงทำธุรกิจได้ทั่วโลก โยมีการกีดกันน้อยลง คนสามารถไปมาหาสู่กันโดยไร้พรมแดน มีคนต่างเชื้อชาติทำงานร่วมกัน ผู้บริหารต้องบริหารงานในลักษณะผู้บริหารข้ามวัฒนธรรมมีการทำงานเป็นทีม หรือบริหารงานโดยความร่วมมือกันมากขึ้น

5.2 การบริหารคุณภาพ ผู้บริหารจะบริหารโดยเน้นที่คุณภาพของสินค้าและบริการ เป็นสำคัญผู้บริหารคุณภาพที่เคยตรวจสอบสินค้าในตอนท้ายของกระบวนการผลิตหรือเมื่อสินค้าทำเสร็จแล้วก็เปลี่ยนเป็นการปรับปรุงคุณภาพอย่างต่อเนื่องที่บุคลากร กระบวนการผลิต และตัวผลิตภัณฑ์ กระบวนการปรับปรุงคุณภาพนี้เรียกว่า การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management)

5.3 การทำลายสิ่งแวดล้อม ปัจจุบันมนุษย์เผชิญกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นพิษ อันเกิดจากการทำลายป่า อากาศ โลกร้อนขึ้น การเสื่อมสลายของโอโซน สิ่งแวดล้อมเป็น

พิษปนเปื้อนอยู่ในอาหาร อากาศและมลภาวะในอากาศน้ำและในดิน เป็นต้น ดังนั้นไม่ว่าจะเป็นนักการเมือง หรือนักบริหารก็ตามจะต้องนำเอาการทำลายสิ่งแวดล้อมเหล่านี้มารวมไว้ใน การบริหารงานที่จะป้องกันหรือยุติการทำลายสิ่งแวดล้อม

5.4 การตื่นตัวทางด้านศีลธรรมและจรรยา ในปัจจุบันผู้บริหารจะถูกกดดันจาก สังคม ผู้บริโภครัฐบาล และประชาชนโดยทั่วไปให้บริหารงานที่มีศีลธรรมและจรรยาบรรณมาก ขึ้นกว่าแต่ก่อน ทั้งนี้เพราะสาเหตุจากการได้รับอันตรายจากการบริโภคสินค้า การโฆษณา สินค้าที่ขาดความรับผิดชอบ การกำหนดราคาสินค้าที่เอาเปรียบผู้บริโภค การกีดกันสินค้าหรือ บริการของคู่แข่ง การใช้ข้อมูลภายในสร้างความได้เปรียบทางการค้าและการบริหารงานที่ ขัดต่อศีลธรรมอันดีงาม เป็นต้น ค่านิยมขั้นพื้นฐานของสังคมคือความซื่อสัตย์ได้ขาดหายไปมาก ในการบริหารงานในปัจจุบัน เช่น คุณภาพของสินค้าไม่เป็นไปตามข้อมูลที่แจ้งไว้ในหีบห่อสินค้า การไม่แจ้งส่วนประกอบของสินค้าอย่างครบถ้วน การตั้งราคาเกินไปกว่าคุณภาพสินค้า รongลงมาก็ได้แก่การลักขโมยสินค้า การคุกคามทางเพศ การติดยาเสพติด และการขัดแย้งใน ผลประโยชน์ เป็นต้น (เสนาะห์ ตีเยาว์, 2551)

องค์การและการบริหารตามหลักพุทธธรรม

หลักธรรมคำสอนที่ผู้บริหารยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์การ 4 ประการ ได้แก่ อริยสัจ 4 สัมปยุตธรรม 7 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4

อริยสัจ 4

อริยสัจ 4 คือ ความจริงสุดยอดซึ่งพระพุทธเจ้าได้ทรงตรัสรู้และ ได้ แสดงต่อจาก โอวาทปาติโมกข์ ความจริงสุดยอดอันประเสริฐ มี 4 ประการ ได้แก่

1. ทุกข์ ความไม่สบายกายไม่สบายใจ ทำให้เกิดปัญหาแก่ การดำเนินชีวิต แบ่งเป็น 2 ประเภท ใหญ่ ๆ คือ สภาวะทุกข์ หมายถึง ทุกข์ประจำ ที่เป็นไปตามธรรมชาติคือ เกิด แก่ เจ็บ ตาย ปกิณณกทุกข์ หมายถึง ทุกข์จร ที่อาจเกิดขึ้นเพราะเหตุต่าง ๆ เช่น ความเศร้าโศก น้อยใจ ตระอมใจ เจ็บป่วยไม่สบายกาย การประสพกับ สิ่งที่ไม่รัก การพลัดพรากจากสิ่งที่รัก และความ ไม่สมปรารถนา

2. สมุทัย สาเหตุที่ทำให้เกิดความทุกข์ ได้แก่ ตัณหา (ความอยาก) มี 3 ลักษณะ คือ (1) กามตัณหา คือ ความอยากได้ อยากมี อยากเป็นในสิ่งที่ไม่เคยได้ ไม่เคยมี และ ไม่เคยเป็น

(2) ภาวตัณหา หมายถึง ความอยากให้คงอยู่ เช่น เกียรติยศ ชื่อเสียง อำนาจ คำสรรเสริญ อยากให้สิ่งเหล่านั้น ดำรงอยู่กับตนเองตลอดไป

(3) วิภาวตัณหา หมายถึง ความไม่อยากมี ไม่อยากเป็น เช่น ความไม่พอใจในสถานะ ที่ตนมีอยู่ เป็นอยู่ในปัจจุบัน

3. นิโรธ หมายถึง ความดับทุกข์คือ การละตัณหา 3 ประการดังกล่าว เมื่อละต้นเหตุของทุกข์ เสียได้ ความทุกข์ย่อมไม่มี

4. มรรค หมายถึง วิธีดับทุกข์ เป็นแนวทางปฏิบัติเพื่อที่จะละตัณหาซึ่งเป็นต้นเหตุของทุกข์

สัพปุริสธรรม 7

สัพปุริสธรรม 7 คือ หลักธรรมของคนดีหรือหลักธรรมของสัตตบุรุษ 7 ประการ ได้แก่ รู้จักเหตุ รู้จักผล รู้จักตน รู้จักประมาณ รู้จักกาล รู้จักปฏิบัติ และรู้จักบุคคล

1. รู้จักเหตุหรืออัมมัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักเหตุ รู้จักวิเคราะห์หาสาเหตุ ของสิ่งต่าง ๆ

2. รู้จักผลหรืออัตถัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักผลที่จะเกิดขึ้นจากการกระทำ

3. รู้จักตนหรืออัตตัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักตน ทั้งในด้านความรู้ คุณธรรมและความ สามารถ

4. รู้จักประมาณหรือมัตตัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักประมาณ รู้จักหลักของความพอดี การดำเนินชีวิต พอเหมาะพอควร

5. รู้จักกาลเวลาหรือกาลัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักกาลเวลา รู้จักเวลาไหนควรทำอะไร แล้วปฏิบัติให้เหมาะสม กับเวลานั้น ๆ

6. รู้จักปฏิบัติหรือปรีสัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติ การปรับตน และแก้ไขตน ให้เหมาะสมกับสภาพของ กลุ่มและชุมชน

7. รู้จักบุคคลหรือบุคคลัญญา หมายถึง ความเป็นผู้รู้จักปฏิบัติตนให้เหมาะสมกับบุคคล ซึ่งมีความแตกต่างกันการที่ บุคคลได้นำเอาหลักสัพปุริสธรรม 7 มาใช้ในการดำเนินชีวิต จะช่วยให้ ชีวิตพบกับความสุข ในชีวิตได้

อิทธิบาท 4

อิทธิบาท 4 คือ หลักธรรมที่นำไปสู่ความสำเร็จแห่งกิจการ มี 4 ประการคือ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ วิมังสา

1. ฉันทะ คือ ความพอใจ ใฝ่รัก ใฝ่หาความรู้ และใฝ่สร้างสรรค์
2. วิริยะ คือ ความเพียรพยายาม มีความอดทนไม่ท้อถอย
3. จิตตะ คือ ความเอาใจใส่และตั้งใจแน่วแน่ในการทำงาน
4. วิมังสา คือ ความหมั่นใช้ปัญญาและสติในการตรวจตราและคิดไตร่ตรอง

สังคหวัตถุ 4

สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมคำสอนทางพุทธศาสนาที่เป็นวิธีปฏิบัติเพื่อยึดเหนี่ยวจิตใจคน อื่นที่ยังไม่เคยรักใคร่นับถือให้เกิดความรักความนับถือสังคหวัตถุเป็นหลักธรรมที่ช่วยผูกไมตรีซึ่งกันและกันให้แน่นแฟ้นยิ่งขึ้น ประกอบด้วย ทาน ปิยวาจา อตถจริยา สมานัตตตา

1. ทาน คือ การให้ปันสิ่งของของตนให้แก่ผู้อื่นด้วยความเต็มใจ เพื่อให้ประโยชน์แก่ผู้รับ การให้เป็นการยึดเหนี่ยวน้ำใจกัน อย่างดียิ่ง เป็นการสงเคราะห์สมานน้ำใจกัน ผูกมิตรไมตรีกันให้ยั่งยืน

2. ปิยวาจา คือ การเจรจาด้วยถ้อยคำไพเราะอ่อนหวาน พูดชวนให้คนอื่นเกิดความรักและ นับถือ คำพูดที่ตื้นเขินย่อมผูกใจคน ให้แน่นแฟ้นตลอดไป หรือแสดงความเห็นอกเห็นใจ ให้กำลังใจ รู้จักพูดให้เกิด ความเข้าใจดี สมานสามัคคี ย่อมทำให้เกิดไมตรี ทำให้ รักใคร่นับถือและช่วยเหลือ เกื้อกูลกัน

3. อตถจริยา คือ การประพฤติสิ่งที่เป็นประโยชน์แก่กัน คือช่วยเหลือด้วยแรงกายและ ขวนขวาย ช่วยเหลือกิจการต่าง ๆ ให้ลุล่วงไป เป็นคนไม่ดูตาย ช่วยให้เกิดสติสำนึกในความผิด ชอบชั่วดี หรือช่วย แนะนำให้เกิดความรู้ ความสามารถในการ ประกอบอาชีพ

4. สมานัตตตา คือ การวางตนเป็นปกติเสมอต้นเสมอปลาย ไม่ถือตัวการวางตนให้เหมาะสม กับฐานะของตนตามสภาพ ได้แก่ เป็นผู้ใหญ่ ผู้น้อย หรือผู้เสมอกัน เอาใจใส่ปฏิบัติ ตามฐานะ ผู้น้อย คารวะนอบน้อมยำเกรงผู้ใหญ่

สรุปได้ว่า หลักธรรมคำสอนที่ผู้บริหารยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์การ 4 ประการ ได้แก่ อริยสัจ 4 สัปปริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ช่วยต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อบรรลุ จุดมุ่งหมายหรือเงื่อนไขที่ต้องการ พร้อมชักนำโน้มน้าว กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมสร้างขวัญ กำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ เต็มใจ และทุ่มเท เพื่อทำให้งานเกิดประสิทธิภาพ และ ประสิทธิภาพ สามารถนำความรู้ และศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สร้าง เป็นแรงผลักดันองค์การให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

สรุปและข้อเสนอแนะ

องค์การจะหมายถึงการรวมตัวกันของคนตั้งแต่สองคนขึ้นไป ที่มีการรวมตัวกันเพื่อดำเนินกิจกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งโดยมีเป้าหมายที่ต้องการบรรลุร่วมกัน ซึ่งกิจกรรมที่ร่วมกันดำเนินการนั้นบุคคลเพียงคนเดียวไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุผลสำเร็จได้ ซึ่งลักษณะขององค์การจะประกอบด้วยลักษณะสำคัญ คือ 1. องค์การจะต้องมีบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป องค์การจึงมีลักษณะเป็นหน่วยทางสังคมที่บุคคลมารวมตัวกัน ในมิตินี้้องค์การเป็นเครื่องมือที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดำเนินการในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง 2. องค์การจะต้องมีเป้าหมายที่ต้องการกระทำให้ประสบความสำเร็จซึ่งเป้าหมายดังกล่าวบุคคลคนเดียวไม่สามารถทำให้เกิดขึ้นได้ ดังนั้น ในมิตินี้้องค์การจึงเป็นเครื่องมือสำคัญของมนุษย์ที่จะทำให้มนุษย์สามารถก้าวข้ามข้อจำกัดของตนเองได้กล่าวคือ องค์การเป็นเครื่องมือที่ทำให้มนุษย์ทำสิ่งที่คนๆ เดียวทำไม่ได้ได้สำเร็จ เป้าหมายในการรวมกันเป็นองค์การจะมีด้วยกันสองระดับคือ เป้าหมายขององค์การที่้องค์การต้องการจะบรรลุและเป้าหมายของบุคคลที่มารวมกันเป็น้องค์การ 3. องค์การจะต้องมีกิจกรรมที่จะดำเนินการให้บรรลุผล การที่้องค์การมีเป้าหมายเฉพาะทำให้องค์การต้องมกิจกรรมที่ต้องกระทำเพื่อให้บังเกิดผลตามที่ตั้งไว้ ซึ่งกิจกรรมนี้จะต้องดำเนินการร่วมกันของสมาชิก สมาชิกใน้องค์การจึงมีการแบ่งงานกันทำ หรือร่วมกันทำงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ้องค์การ 4. ้องค์การจะมีการกำหนดรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจไว้ ซึ่งจะระบุว่าใน้องค์การมีรูปแบบความสัมพันธ์เชิงอำนาจอย่างไร 5. ้องค์การจะมีการกำหนดอาณาเขตของ้องค์การซึ่งแบ่งแยก้องค์การออกจากส่วนอื่นๆ หรือแบ่งแยกระหว่างผู้ที่เป็นสมาชิกและผู้ที่ไม่เป็นสมาชิก ้องค์การออกจากกัน และ6. ้องค์การจะมีความต่อเนื่องในการดำเนินงาน กิจกรรมของ้องค์การจะต้องมีความต่อเนื่อง ไม่ได้เป็นการดำเนินการในลักษณะชั่วคราวหรือทำเป็นครั้ง ๆ ไป การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและวัตถุเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของ้องค์กร คำจำกัดความนี้เน้นการใช้ทรัพยากรบุคคลและทรัพยากรวัตถุให้บังเกิดผลประโยชน์ต่อองค์กร ความหมายของการบริหารที่ครอบคลุมที่สุดคือ การบริหารคือกระบวนการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน เพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ของ้องค์การภายใต้สภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง ความหมายของการบริหารหลังสุดได้แยกสาระสำคัญของการบริหารออกเป็น 5 ลักษณะ คือ 1. การบริหารเป็นการทำงานกับคนและโดยอาศัยคน 2. การบริหารทำให้งานบรรลุเป้าหมายของ้องค์การ 3. การบริหารเป็นความสมดุลระหว่างประสิทธิผลและประสิทธิภาพ 4. การบริหารเป็นการใช้ทรัพยากรที่มีอยู่จำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และ5. การบริหารจะต้องเผชิญกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลง

ไป องค์การและการบริหารตามหลักพุทธธรรม หลักธรรมคำสอนที่ผู้บริหารยึดถือและใช้เป็นแนวทางในการบริหารองค์การ 4 ประการ ได้แก่ อริยสัจ 4 สปัปฺริสธรรม 7 อิทธิบาท 4 สังคหวัตถุ 4 เป็นหลักธรรมที่ง่ายต่อการทำความเข้าใจ และสามารถนำไปใช้กับชีวิตประจำวันได้อย่างเหมาะสม เพื่อบรรลุจุดมุ่งหมายหรือเจตนาที่ต้องการ พร้อมชักนำโน้มน้าว กระตุ้น สนับสนุน ส่งเสริมสร้างขวัญกำลังใจให้แก่ผู้ปฏิบัติงานอย่างตั้งใจ เต็มใจ และทุ่มเท เพื่อให้ทำงานเกิดประสิทธิภาพ และประสิทธิผล สามารถนำความรู้ และศักยภาพที่มีอยู่ออกมาใช้ให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุด สร้างเป็นแรงผลักดันนำองค์การให้ประสบความสำเร็จตามเป้าหมาย

บรรณานุกรม

- ดิน ปรัชญพฤทธิ และอิสระ สุวรรณบล. (2514). ปทานุกรมการบริหาร. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์สมาคมนักสังคมศาสตร์.
- เสนาะห์ ดิยาวี. (2551). หลักการบริหาร. พิมพ์ครั้งที่ 4. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วันชัย มีชาติ. (2550). การบริหารองค์การ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- Hall Richard H. (1996). Organizations structures, processes, and outcomes. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice – Hall Inc.
- Robbins Stephen P. (1990). Organization Theory: structure designs and applications. Englewood Cliffs New Jersey: Prentice – Hall Inc.